

послідовні відносини з усіма організаціями й приватними особами, які підтримують наш університет. Ми повинні перейти до реалізації нової продуктивної моделі соціального партнерства університету.

За таких умов розробка стратегій розвитку Університету вимагає передусім створення мережі зацікавлених агентів (представників регіональної влади й бізнес-середовища, університетської спільноти, державних службовців із МОН, експертів аналітичних центрів) та їхнього діалогу між собою. Головне в цьому діалозі – не тільки почути одне одного, сприйняти й визнати партнерів, вислухати аргументи й контраргументи, але й спільно зрозуміти – що немає іншого шляху створити успішний проект розвитку українського університету та українського суспільства в цілому.

А. А. Сбруєва

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

СТРАТЕГІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ

Протягом останніх двох десятиліть у вищій освіті України та світу в цілому відбуваються суттєві зміни, пов'язані з інноваціями у сфері інформаційних технологій, науки, економіки тощо. Змінюється характер соціального замовлення на вищу освіту, структура й культура вищої школи, кількісні та якісні характеристики студентських і викладацьких контингентів, шляхи реалізації освітньої та наукової складових місії університету, принципи управління вищою школою та її взаємодії із зовнішнім середовищем (локальним, національним, глобальним), методи оцінки якості діяльності вишу тощо. Стає очевидним, що, як зовнішнє середовище, у якому відбувається діяльність вишу, так і його внутрішній ландшафт, усе більше набувають ознак змінюваності, турбулентності, непередбачуваності, що спонукає до поглибленого аналізу процесів, які мають місце.

Джерелом нашого дослідження стали політичні документи ЄС, у яких системно відображено численні виклики й визначено стратегії модернізації вищої освіти в регіоні. Перший документ стратегічного характеру з проблем модернізації ВО («Роль університетів у Європі знань») було прийнято ЄК у межах програми «Освіта та професійна підготовка 2010» у 2003 р. З того часу академічна експертна спільнота майже щороку готує масштабні доповіді та звіти, ЄК публікує комюніке, у яких вища освіта розглядається як вагомий чинник забезпечення конкурентоздатності євро регіону в глобальній боротьбі за економічне, політичне й інтелектуальне лідерство. Сьогодні, коли реалізується вже другий етап названої вище програми – «Освіта та професійна підготовка 2020» (ЕТ 2020), пріоритетами політики ЄС у сфері ВО є такі: висока якість освіти, що означає

готовність до працевлаштування, інноваційної діяльності й активного громадянства; інтеграція освітньої та наукової місії вищої школи (ВШ), розвиток інноваційного потенціалу ВШ, встановлення тісних зв'язків ВШ із реальним сектором економіки, технологізація та інтернаціоналізація європейської ВО, інтеграція національних освітніх систем у ЄПВО.

Специфічною особливістю стратегій модернізації європейської ВО на етапі реалізації програми ЕТ 2020 стала велика увага, приділена питанням модернізації освітніх технологій у вищій школі. Пояснимо, що питання практичної взаємодії учасників навчального процесу раніше перебували поза увагою європолітиків. Звернення до конкретних проблем підвищення ефективності реалізації освітньої місії вишу свідчить про те, що освітні технології перетворюються із суто академічної проблеми на політичну.

Провідним чинником радикальних змін, що вже відбуваються й ще більше очікуються в навчальному процесі вищої школи, є запровадження новітніх цифрових технологій, які суттєво трансформують процеси викладання й навчання. Поряд із традиційним face-to-face (f2f) підходом, який передбачає фізичну присутність студента на навчальних заняттях, усе більшу роль відіграють різні моделі он-лайн та змішаного навчання. Суттєві зміни в навчальний процес вищої школи, вплив яких викликає не тільки зацікавлену увагу, підтримку, але й гостру тривогу академічної громади, вносять такі інноваційні феномени:

- масові он-лайн курси (MOOCs тощо), відкриті освітні ресурси (OER), навчальні аналітики (learning analytics), що надають допомогу студентів у самоорганізації та засвоєнні навчального курсу, персоналізації можливостей задоволення його індивідуальних освітніх потреб;
- цифрові платформи та портали, що пропонують доступ до OER будь-яких університетів світу;
- короткі, вузько сфокусовані он-лайн навчальні курси, спрямовані на формування конкретної професійної компетентності та здобуття відповідного освітнього мікро-сертифікату;
- сертифікаційні та екзаменаційні послуги сервісних кампаній щодо навчання на коротких спеціалізованих навчальних програмах.

Порівняльний аналіз доповідей європейських академічних експертів (зокрема таких, як «Удосконалення якості викладання та навчання у європейських вищих навчальних закладах» (2013 р.), «Нові підходи до навчання та викладання у вищій освіті» (2014 р.) та «Перехід до відкритої освіти: Інноваційне викладання та навчання для всіх за допомогою нових технологій та відкритих освітніх ресурсів» (2015 р.)) дозволяє дійти висновку, що позитивне ставлення університетської громади до названих нами та інших технологічних і організаційних інновацій зумовлене можливостями значного розширення студентських контингентів, полегшення та здешевлення доступу студентів до освітніх ресурсів, підвищення рівня активності студентів у навчальному процесі, розвитку їх критичного мислення, самостійності в Е-адмініструванні свого Е-навчання

за допомогою навчальних аналітиків, зміни функцій викладача з транслятора знань до ментора й фасилітатора тощо.

Тривоги освітян щодо розглядуваних нами інновацій пов'язані з небезпекою втрати фундаментальної в класичному розумінні цього поняття ВО, що зумовлено такими чинниками: неможливість забезпечення високої якості масової освітньої пропозиції; звуження та скорочення навчальних програм, їх спрямованість формування вузького набору професійних компетентностей; розпорошення відповідальності за результат навчання між багатьма провайдерами, що пропонують окремі курси та видають мікро-сертифікати; неможливість забезпечення повноцінного розвивального та культурного впливу ВО в умовах цілковитого переходу до дистанційної он-лайн освіти й втратою студентом досвіду навчальної, наукової, суспільної та культурної діяльності в умовах університетського кампусу.

Структурно-логічний аналіз рекомендацій, поданих у названих вище документах, дозволив вичленувати такі виміри забезпечення модернізаційних перетворень у європейській ВО: політичний, адміністративний, науково-педагогічний, технологічний.

Політичний вимір (наднаціональний, національний, інституційний рівні реалізації) полягає в уточненні європейської (національної, інституційної) стратегії модернізації ВО, а саме: визначенні проблеми якості викладання й навчання у вищій школі як такої, що повинна перебувати у фокусі уваги освітніх політиків у рівній мірі з проблемами наукової та інноваційної діяльності вишів. Завдання вдосконалення педагогічних технологій, зокрема використання новітніх ІКТ у навчальному процесі, що включені до цілісної стратегії модернізації європейської ВО, повинні отримати підтримку й відповідне цільове фінансове забезпечення. На європейському рівні в межах реалізації програми Erasmus+ повинні бути розроблені стандарти трудомістськості он-лайн освіти (на засадах застосування ECTS) та оцінки її якості (завдання розробки й запровадження Європейського простору професійних умінь і кваліфікацій (European Area for Skills and Qualifications). З метою організаційної підтримки системи заходів щодо вдосконалення методик і технологій викладання у вищій школі ЄК виступила з ініціативою створення Європейської академії викладання та навчання (European Academy of Teaching and Learning).

Адміністративний вимір включає такі складові: запровадження у вишах, що функціонують у межах ЄС, обов'язкових програм неперервного професійного розвитку викладачів, зокрема таких, що пов'язані із формуванням цифрової грамотності (згідно з ЕТ-2020, до 2020 р. всі викладачі європейських вишів повинні здобути цифрову грамотність на рівні міжнародних стандартів ECDL та отримати відповідні сертифікати); запровадження інструментів оцінки якості викладання, у тому числі й шляхом зворотного зв'язку зі студентами; надання підтримки та стимулювання викладачів, які здійснили великий внесок у наукову розробку

інноваційних технологій викладання та здійснюють власну викладацьку діяльність на високому рівні якості; забезпечення можливостей міжнародної академічної мобільності студентів і професійної мобільності викладачів із метою набуття ними міжнародного досвіду навчання й викладання.

Науково-педагогічний вимір забезпечення модернізаційних перетворень європейської ВО передбачає здійснення масштабних теоретичних та експериментальних досліджень у сфері дидактики ВШ, методик викладання окремих предметів, комп'ютерних наук, психології когнітивної діяльності тощо. Актуальними напрямками досліджень фундаментального та прикладного характеру визначено такі: студенто-центрований персоналізований курикулум ВО; механізми оцінки результатів он-лайн навчання студентів; крос-, транс та інтердисциплінарні підходи до викладання, навчання й оцінки знань студентів; методики викладання, побудовані на інтенсивному застосуванні інноваційних ІКТ і новітніх знаннях про природу когнітивної діяльності людини; підготовка спеціалізованого персоналу (learning technologists, ICT experts and educational developers) для надання допомоги викладачам і студентам вишів у розвитку цифрової грамотності, запровадженні інноваційних ІКТ у навчальний процес.

Технологічний вимір забезпечення модернізаційних перетворень ВО передбачає розвиток європейської та національних інфраструктур цифрових платформ, порталів, репозиторіїв, хабів, центрів тощо, які слугуватимуть європейській академічній спільноті в модернізації ВО на нових технологічних засадах та у формуванні системи відкритої вищої освіти.

На завершення підкреслимо важливість гармонізації українських стратегій модернізації вищої освіти з прийнятими в ЄС. Пріоритетними для модернізації ВО України вважаємо такі кроки: 1) формування та постійне вдосконалення цифрових компетентностей викладачів, студентів, адміністрації вишу; 2) утворення на інституційному й національному рівнях відповідної інфраструктури, яка б забезпечила перебудову навчального процесу на основі застосування інноваційних цифрових і педагогічних технологій; 3) формування відкритої культури змін на різних рівнях функціонування освітньої системи 4) розробка законодавчого забезпечення визнання кваліфікацій, отриманих за допомогою інноваційних цифрових освітніх технологій (он-лайн, МООС тощо); 5) забезпечення достатнього рівня інвестування цільових програм модернізаційних перетворень у ВО; 6) розробка та запровадження нових підходів до забезпечення якості ВО, отриманої допомогою інноваційних цифрових освітніх технологій; 7) розвиток бази відкритих освітніх ресурсів, що є доступними для безкоштовного використання, для здобуття вищої освіти.